

ACTIVITATEA COLONELULUI PAUL TEODORESCU, ATAȘAT MILITAR ÎN FRANȚA. STUDIU DE CAZ: BULETINUL INFORMATIV NR. 2/1935

La începutul lunii martie 1935 colonelul Paul Teodorescu^[1], atașat militar în Franța, a expediat la București Buletinul informativ pe luna februarie 1935 (**Anexa**). Acesta conținea două subiecte, situația internă și externă a Franței, respectiv situația militară a Belgiei. Situația politică internă din Hexagon era una efervescentă și plină de evoluții contradictorii. Guvernul condus de Pierre-Étienne Flandin^[2] nu avea nici o autoritate în opinia publică, pe de o parte din cauză că nu acționa pentru implementarea reformelor necesare, iar pe de altă parte din cauza presiunii publice a mișcărilor radicale. Nota colonelului Teodorescu a menționat că francezii sunt „un popor eminent de opinie publică”^[3], ceea ce îi îndruma către mișcările care aveau în programele lor măsuri de redresare socio-economice. În continuare, a enumerat nouă organizații radicale, de stânga și de dreapta, cu mențiuni asupra apartenenței (unele erau sucursale ale unor partide politice), programelor și liderilor. Unele erau conduse de ofițeri evidențiați în Primul Război Mondial (decorați, mutilați etc.), altele de intelectuali de prestigiu. Concluziile erau că aceste mișcări aveau, majoritatea, în medie 10 ani de existență, obiectivele erau cam aceleași, mai puțin cele de stânga („negative și dizolvante”^[4]). Într-un viitor pe termen scurt, Paul Teodorescu a prevăzut un succes electoral al celor ce propovăduiesc „redresare morală și interes general al țării înainte de orice”^[5].

În politica externă, Parisul și Londra se aflau în discuții pentru extinderea acordului bilateral. Germania a intervenit și a interpretat discuțiile ca având o tendință de încercuire și gătuire economică. Primul pas a fost contactarea Londrei pe anumite subiecte, însă obiectivul era o disociere a pactului anglo-francez. Pe de altă parte, Londra a început să renunțe la politica «splendidei izolări» și să se implice mai mult în afacerile europene.

Vizita cancelarului austriac Kurt von Schuschnigg^[6] la Paris a fost speculată în fel și chip. Cancelarul a arătat pericolele care pândesc țara sa și a propus câteva măsuri pentru menținerea și întărirea independenței. Acestea erau: readucerea Habsburgilor pe tronul Austriei; o dualitate cu Ungaria; o revizuire a frontierei în dauna Miciei Înțelegeri. Colonelul român a scris că în februarie 1934, când în Austria au fost tulburări provocate de fasciști, el a

prezis că viitorul acestei țări va fi anexarea sau restaurația. Anexarea Austriei de către Germania ar conduce la un conflict european, iar restaurația ar afecta interesele României. Ca un corolar, Teodorescu a avertizat că „nu este alta decât o singură soluție pentru salvarea noastră: formarea unei armate puternice, organizată și utilizată modern”^[7]. Nu s-a sfiit să afirme că armata națională „a fost cu totul neglijată”^[8], iar pentru timpul pierdut până acum „siguranța țării și a națiunii comandă totul pentru armată înainte de orice”^[9].

Revenirea regiunii Saar la Germania a fost un alt subiect abordat în Buletin. Opinia publică franceză era tristă, întrucât autoritățile și presa din Germania nu au apreciat deschiderea Parisului pentru medierea Societății Națiunilor în organizarea plebiscitului, nici dorința pacifistă a Franței.

Armata franceză – un subiect important în toate Buletinele – a fost marcată de mutarea Secretariatului General al Consiliului Superior al Apărării Naționale la Președinția Consiliului de Miniștri, ceea ce ușura lanțul transmiterii informațiilor și luarea deciziilor. Până în 1935 Secretariatului General a elaborat o serie de instrucțiuni pentru funcționarea fabricilor pe timp de război. În caz de conflict, Secretariatul General și Subsecretariatul de Stat de la Președinția Consiliului de Miniștri se contopeau sub denumirea de Comitetul de Război.

Scăderea natalității și creșterea mortalității a dus, între altele, la o dezbatere în spațiul public despre creșterea duratei serviciului militar. Două elemente au înclinat balanța în favoarea acestui proiect: decizia Elveției de mărire a duratei serviciului militar și un articol semnat de mareșalul Philippe Pétain^[10]. Astfel, contigentele din aprilie 1935 urmau să efectueze 18 luni sub arme, cele din octombrie 1935 și până în 1940 – 24 luni. Din 1940 durata serviciului militar putea fi redusă dacă se luau câteva măsuri în această perioadă.

Paul Teodorescu era acreditat ca atașat militar și în Belgia, unde s-a deplasat în luna februarie 1935 pentru a observa organizarea armatei și instrucția militarilor. De la început a constatat că, pe plan intern, țara este „zdruncinată și neînțelegerile dintre valoni și flamanzi și de agitațiile câteodată violente ale socialiștilor”^[11]. Omul cel mai respectat și care menținea unitatea națiunii era regele, care avea asupra tuturor „o influență de atracție și de unire”^[12]. Armata belgiană avea un Stat Major General înființat în 1912, însă cu ofițeri educați în Școlile Superioare de Război din Bruxelles și Paris. Era structurată defensiv pe trei direcții (inamicul fiind Germania), iar planurile de operații au fost aflate de Paul Teodorescu „din sursa cea mai autorizată”^[13]. Școala Militară de Ofițeri dura doi ani, cu cursuri mai

mult teoretice, însă era „cea mai modern organizată din câte am văzut până acum”^[14]. Imediat după absolvire tinerii ofițeri mergeau direct la școlile de aplicație ale armeei (unu-doi ani). La Regimentul 9 linie atașatul militar român a urmărit programul teoretic și practic, precum și logistica soldatului. „Soldatul foarte bine îngrijit, mâncând foarte bine dimineața, la dejun (trei feluri), seara (două feluri); toată ziua în permanență ceai sau cafea, soldații servindu-se singuri la niște canele care sunt în zidul exterior al bucătăriei ori de câte ori doresc”^[15], era mențiunea apreciativă a colonelului Teodorescu. Bugetul armatei belgiene era compus din bugetul ordinar și din credite suplimentare. În 1934 creditele suplimentare s-au ridicat la 800.000.000 franci belgieni, majoritatea pentru sisteme de fortificații și diferite echipamente.

Colonelul Paul Teodorescu a continuat să informeze lunar evoluțiile din Franța (interne, externe, armată), iar la cerere expedia și materiale despre Belgia și Spania, unde era, de asemenea, acreditat ca reprezentant militar al României.

Anexa^[16]

Atașatul Militar din Franța, Paris

Buletinul informativ nr. 2 (februarie 1935)

A. Franța

I. Situația politică internă

Guvernul Flandin, cu toată munca ce depune atât pentru politica internă cât și cea externă, nu câștigă în autoritate în fața opiniei publice. Pe de o parte fiindcă priceperea sa nu este de anvergură reformatoare – de care se simte absolută nevoie aici –, pe de alta fiindcă arată teama de radicaliști, care formează majoritatea. Neluarea măsurilor hotărâtoare dorite de opinia publică displace poporului francez – popor eminent de opinie publică – și face ca spiritul de neîncredere să se accentueze mereu. Este foarte explicabil ca opinia publică să simpatizeze cu mișcările de redresare națională, în care ei văd salvarea intereselor generale ale țării.

În afară de gruparea colonelului de la Roque, despre care am vorbit în Buletinul informativ din luna ianuarie a.c., mai sunt și alte grupări sau ligi, mai puțin importante, cu același scop sau cu scop contrar, după cum urmează:

a) *Les chemises bleues* (la solidarité française) apar în 1932 sub conducerea maiorului colonial Jean Renaud^[17], având ca simbol drapelul cu cocoșul galic. Ei sunt adversarii pe față ai Frontului comun

(comuniști) și ai francmasoneriei. Deviza lor este „desființarea prin forță, dacă va fi necesar, a Frontului comun și expulzarea din Franța a francmasoneriei”. Numărul lor, compus din tineri femei și bărbați de condiție modestă, nu se cunoaște precis, dar suficient pentru a ține piept comuniștilor în toate întâlnirile ce au avut cu aceștia în diferite ocazii. În manifestațiile de stradă din 6 februarie 1934 au atacat pe comuniști cu o furie care a impresionat toate organele de păstrare a ordinii. *Les chemises blues* susțin a avea și un program politico-social bazat pe corporatismul integral, singurul care duce în mod normal la reformarea statului. Organul lor oficial, ca și legătura între secțiunile din Paris și secțiunile din provincie, grupate pe regiuni, este „L'ami du Peuple”, ziarul lui Francois Coty^[18], care le-a dat de la începutul înființării lor cel mai larg sprijin moral și material.

b) *La Francisme* apare în 1933 sub conducerea lui Marcel Bucard^[19], erou de război, decorat cu Legiunea de Onoare în grad de ofițer și cu Crucea de Război, cu 10 citații, foarte cunoscut în mijlocul vechilor combatanți. Această mișcare se înrudește de aproape cu *Les chemises blues*, dar cu tendința marcată de fascism, purtând cămașă albastră cu insignă: o roată dințată, un snop de grâu și o bardă de luptă a francilor, adică unirea meseriașului, a agricultorului și a soldatului. Salutul fascist este de rigoare. Numărul înscrișilor este de 30.000, iar a aderenților tot de 30.000, recrutați din oamenii de condiție foarte modestă, o parte smulși de la comuniști și socialiști. Organizarea lor se întinde în toată Franța până la copii de 10 ani, numiți „cadeți franciscani”. Francismul plecând de la „pourriture des castes politiques” preconizează distrugerea partidelor politice și o revoluție totală, cu scopul de a da Franței o nouă Constituție cu caracter republican, apropiat epocii de astăzi, uzând de mijloace legale și, dacă nu se poate, prin forță, în stradă „les armes à la main”. Corporatismul este, de asemenea, baza programului lor de reformă socială și politică. Franciscanii au și un program de politică externă, de alianță totală cu Italia prin care, susțin ei, că se poate ajunge la alianța cu Germania. Organul lor oficial este jurnalul „Le Franciste”, intitulat organ oficial al francismului francez, a cărui vânzători au zilnic altercații cu vânzătorii ziarelor socialiste și comuniste „Le Populaire” și „L'Humanité”.

c) *L'Action Française* (Acțiunea Franceză), înființată în 1893 de către Charles Maurras^[20], actualul director, în jurul căruia sunt grupați o elită de intelectuali, este incontestabil, prin ideile ce susține în mod neclintit de 37 ani în favoarea monarhiei și a renașterii Franței, gruparea care se bucură de cea mai mare

autoritate morală. Acțiunea Franceză cuprinde: Liga federației naționale de „Camelots du Roi” și studenții săi. Liga Acțiunii Franceze este prezidată de viceamiralul Schwerer^[21], mare ofițer al Legiunii de Onoare și cuprinde secțiuni în toată Franța. La ea se alipește gruparea „des Dames royalistes et d'Action Française” și gruparea „des Jeunes filles royalistes et d'Action Française” având fiecare președintele ei. Federația națională „Camelots du Roi”, prezidată de marele mutilat de război sculptorul Maxime Real del Sarte^[22], este coloana de atac a Acțiunii Franceze, cu care intervine contra comuniștilor și în general contra tuturor manifestațiilor potrivnice idealului lor. Ei îi este alipită pentru același scop corpul de comisari creat în 1910, așa-zisa Brigadă de fier, compusă din oameni foarte curajoși și foarte solizi. Studenții grupați în „Federația Națională a Studenților”, cu cercuri de studii și jurnalul lor „l'Etudiant française”. Efectivul Acțiunii Franceze este în mod sistematic ascuns. Afară de principalii conducători, care observă cu cea mai strictă discreție asupra numărului, nimeni nu cunoaște efectivul exact. Se spune că de anul trecut numărul lor s-a dublat, iar tirajul ziarului „Action Française” a crescut de până la 30 de ori în luna februarie 1935 față de aceeași lună din 1934. Activitatea pe care o desfășoară Acțiunea Franceză în toată Franța cu întrunirile periodice, cu conferințele, cu excursiile (anul trecut 400 francezi au acompaniat pe contele de Paris la Palermo), cu restaurantele pentru studenți etc., dovedește o bună situație financiară. În contribuția benevolă a publicului cu tot ce a fost necesar pentru înzestrarea restaurantelor, în donații, în natură, care vin de la cei mai simpli țărani, se dovedește un spirit și o credință care a pătruns până în straturile cele mai de jos a națiunii franceze.

d) *Les Jeunes patriotes* au deja 10 ani de existență sub conducerea lui Pierre Taitinger^[23], având ca deviză „placer l'intérêt du pays au-dessus des intérêts particuliers, des vulgaires questions de régime ou de parti”. Ei sunt, prin orice mijloc, contra comunismului și gata de a se pune la dispoziția oricărui guvern energic pentru reformarea statului și apărarea integrală a intereselor țării și a teritoriului ei. Programul lor constă în: reforma constituțională care să mărească autoritatea puterii executive și să reducă puterea parlamentară la un rol pur de legislator și controlor; egalitatea lucrului și a capitalului într-un minister corporatist. Numărul acestei grupări ar fi de 325.000 (dintre care 16.000 studenți) răspândiți în toată Franța și în colonii, cu 76 reprezentanți în Cameră și cu o majoritate în Consiliul Municipal al Parisului. Grupele mobile, adevărații luptători ai mișcării, care asigură ordinea la întruniri și se opune acțiunilor extremiste de stânga, numără

în Departamentul Senei 35.000, cu posibilitatea de a concentra repede până la 15.000 oameni într-un anumit punct al Parisului. Organul lor oficial este „Le National”.

e) *La Jeunesse républicainne française*, constituită cu sprijinul lui Pierre Flandin (actualul președinte de Consiliu) de abia în noiembrie 1934 din „les jeunes de l'Alliance démocratique”, este prezidată de Gaston Morancé^[24], un mare mutilat de aviație. Programul lor este național, fără nici o precizie.

f) *Les Jeunesse radicales et radicales socialistes*. Cei dintâi există din toamna anului 1933, conduși din 1934 de Marcel Sableau^[25], iar cea de-a doua, tot din anul 1933 sub conducerea unui comitet de direcție, se consideră emanația directă a partidelor politice radical și radical-socialist, având sprijinul lui Eduard Herriot^[26]. Această grupare cu sentimente profund republicane, de cinste, dreptate, moralitate, egalitate, este o grupare pentru moment de studiu și de propagandă, neavând o orientare precisă. Sunt însă contra fascismului, contra marxismului, contra colectivismului, contra comunismului și contra oricărei revoluții în general.

g) *La Jeunesse démocrates populaires*, creată de abia de un an sub conducerea unui comitet de direcție, emană direct din Partidul Democrat Popular. Programul acestei ligi este cel al Partidului Popular Democrat, de un idealism exagerat, având la bază o largă dreptate socială și o excesivă egalitate. Numărul lor nu depășește mai mult de 3.000 adepți, ponderați și reținuți de la orice manifestare de stradă.

h) *La ligue de la „Jeune République”*, creată în 1912, este condusă de Guy Menant^[27], deputat de Mayenne. Această grupare preconizează: reformarea statului (reorganizarea sufragiului universal, vot la femei, reprezentare proporțională, limitarea puterii parlamentare, desființarea Senatului, înființarea unei Camere economice, întărirea puterii executive, reforma administrativă, guverne slăbite etc.), reforma economică, reforma socială și reducerea armamentelor. Liga „Jeune République”, cu nuanțe mult mai de stânga decât „les Jeunesse démocrates populaires”, este totuși contra comunismului, ca și contra fascismului. Efectivul lor de 15.000 membri nu iubesc manifestări agresive de stradă, dar apără cu toată energia libertatea și ideile lor.

i) *Les Jeunesse socialistes* s-au format în 1905 pe lângă Partidul Socialist, sub dependența partidului, trecând fortamente prin aceleași crize prin care a trecut și Partidul Socialist, urmând același program și ideal, care se rezumă în cea mai dârză opoziție drepte. În 1933 numărul lor trecând de 13.000 s-a

tins la o independență, dar nu s-a reușit, rămânând mai departe sub tutela Partidului Socialist. Ei cuprind: „les Jeunes Gardes”, îmbrăcați în cămăși albastre cu cravată roșie; „les Petite Faucons rouges” și „les T.P.P.S.” (toujour prêts pour servir) sunt însărcinați să asigure ordinea la întruniri și să intervină în caz de conflict. Pentru răspândirea ideilor lor se servesc de organele oficiale ale Partidului Socialist.

Comparând aceste ligi și grupări de opinie publică constatăm următoarele:

- Emanațiunea sau nu a unor partide existente; ele sunt de stânga, centru și dreapta;

- Formarea lor, cu o mică excepție, sunt de dată recentă, corespunzând cu perioadele de scădere politică, socială și economică, ca o reacție a stării de fapt;

- Ideile lor, până la proba contrarie, indiferent de nuanță, apar la toți, dezinteresate, dar negative și dizolvante la curentele de stânga;

- Conflictul dintre ele este cu atât mai acut cu cât se confruntă programe mai divergente, de stânga față de dreapta. Din contră, o înțelegere și o apropiere a acelora de aceeași nuanță: mișcarea „La Roque”, „Les Jeunes patriotes” și „L'Action Française”, ca și între „La Jeunesse démocrates populaires” și „La ligue de la Jeune République” cu „Les Jeunesse socialistes”;

- Efective mari, disciplinate și decise la curentele de dreapta, ceea ce dovedește creditul mare ce le acordă națiunea cantitativ și calitativ, față de numărul redus la grupările de stânga, cuprinse în majoritate din elemente dezordonate și utopice;

- O autoritate câștigată la grupările din dreapta față de opinia publică;

Din această cauză, tendința actuală în orientarea generală este vădit pentru curentele de redresare morală și interes general al țării înainte de orice. În ce condiții, când și cum se va atinge acest scop este o chestiune ce o rezervă, credem, un viitor apropiat.

II. Situația politică externă

În cursul lunii februarie a.c. este de înregistrat: tendința de extindere a acordului franco-englez, vizita cancelarului austriac Schuschnigg, declarațiile conducătorilor germani cu ocazia întoarcerii oficiale a Saar la Germania.

a) *Tendința de extindere a acordului franco-englez*

Acordul franco-englez având la bază: egalitate de drepturi în deplina securitate, limitare de armament, acțiune comună și imediată contra oricărei agresiuni bruscate pe calea aerului, extinderea pactelor regionale, a fost interpretat în Germania ca o încercuire a Reichului. Din contră, în restul țărilor europene opinia s-a declarat în favoarea propunerilor acordului franco-britanic, susținut în special de guvernul fascist

[italian-n.n.] și de Vatican. Toată manevra Germaniei prin răspunsul dat tinde, dacă va putea, la desfacerea acordului franco-britanic și la tratări directe cu Londra în ceea ce privește planul aerian, pactul central european și pactul oriental de asistență mutuală. Dar ea nu a reușit de a disocia acordul, din contră, a avut darul de a-l întări. În ceea ce privește rezultatele discuțiilor care vor avea loc între sir John Simon^[28] și guvernul german asupra punctelor enunțate mai sus, se va vedea în curând.

Un fapt este cert, că Anglia a început să părăsească principul „splendidei izolări” și să se intereseze de aproape de interesele europene care sunt, în epoca de față, și ale ei. Prelungirea vizitei lui sir John Simon până la Varșovia și Moscova, așa cum se zvonește, va dovedi și mai mult amestecul și legarea intereselor ei cu ale Europei.

b) Vizita cancelarului Schuschnigg

Această vizită sub forma unei curtoazii față de guvernul francez și a reasigurării combinării politice de independență a acestuia, a avut în realitate un scop bine definit, care pare a se rezuma la următoarele idei:

- readucerea Habsburgilor pe tron, în persoana principelui Otto de Habsburg;
- o eventualitate dualitate cu Ungaria;
- o eventuală revizuire a frontierei în detrimentul Micii Înțelegeri, altminteri, independența Austriei este compromisă.

Din cele ce a transpirat până acum se crede a ști că Franța ar înclina spre o eventuală acceptare a punctului prim, fiind o chestiune de ordine interioară; pentru celelalte puncte s-ar fi răspuns numai că nu sunt de actualitate.

În Buletinul informativ nr. 2 din luna februarie 1934, cu ocazia reprimării naziste de către Dolfuss, care a repus chestiunea austriacă sub forma cea mai acută de la război încoace, când brigada austriacă nazistă se găsea concentrată la frontiera austriacă, am analizat și arătat impresia ce am asupra celor două posibilități: anexarea sau restaurația. Am arătat că anexarea nu convine nici Franței, nici Italiei, pe când restaurația, deși defavorabilă Micii Antante, dar convenabilă ambelor puteri, ar fi admisă în extremis de politica externă franceză. Impresia de anul trecut pare a se menține.

Opinia publică a fost ținută departe de scopul adevărat al vizitei, care în jurnale a fost foarte voalat, nu atât pentru a ascunde ceva națiunii, care i-ar displace, cât mai mult pentru a nu alarma și indispuce țările aliate și interesate.

Tot în acel Buletin spuneam că soarta Austriei este în suspensie. Cu o anexare la Germania, care ar da

naștere poate imediat la un conflict european sau cu o restaurație care ar da naștere, mai târziu, la un conflict, atunci când realizarea dualității și tendința revizuirii ar lega interesele noastre naționale; sau atunci când o expansiune germană în Rusia ar amenința viața noastră de stat, nu este alta decât o singură soluție pentru salvarea noastră: formarea unei armate puternice, organizată și utilizată modern. În perioada de după război, de nenorocit briandisin, care a bântuit în mod nepermis și la noi, armata a fost cu totul neglijată. Cel puțin astăzi, când toată lumea este de acord să susțină că „pace nu poate fi fără armată”, să i se dea toată atenția și înțâietatea. Evenimentele fiind deja prea înaintate, iar timpul înaintării noastre prea scurt, siguranța țării și a națiunii comandă totul pentru armată înainte de orice.

c) Întoarcerea Saar la Germania

După plebiscitul exprimat larg în favoarea Germaniei s-a făcut alipirea oficială a Saar-ului prin intrarea triumfală a guvernului german, în cap cu Hitler, ovaționat și primit în triumf. Discursurile ținute cu această ocazie de către reprezentanții guvernului german, fără nici cea mai mică aluzie la efortul făcut de Societatea Națiunilor, la tactul trupelor străine care au asigurat ordinea pe timpul plebiscitului, precum și la largul spirit de împăcare și de apropiere a Franței de Germania, a aruncat în opinia publică franceză un sentiment de amărăciune. Speranța unei amicitii a fost spulberată și prin măsura luată de curând ca luptătorii alsacieni și lorenii foști în armata germană să primească Crucea de Război înființată de Hitler. Acest gest de propagandă și de amestec în viața internă a Franței, unit cu declarațiile anterioare de unirea spirituală a tuturor germanilor a acestei națiuni de 100.000.000 de germani, dintre care 30.000.000 pe alte teritorii (numai Alsacia și Lorena cuprinzând 1.634.000), care au determinat organul autonomist „National Zeitung” din Strasbourg să ceară luna trecută un plebiscit, toate acestea fac să se întrevadă cu precizie intențiile germane, chiar atunci când conducătorii lor strigă cât pot mai tare „nu dorim decât pace cu Franța, nu avem nici o revendicare de teritoriu de făcut dincolo de Rin”.

III. Armata

Consiliul Superior al Apărării Naționale

În continuarea organizării Înalțului Comandament francez, arătată în Buletinul informativ din luna trecută, s-a efectuat alipirea permanentă a Secretariatului General al Consiliului Superior al Apărării Naționale la Președinția Consiliului [de Miniștri-n.n.]. Acest Consiliu a fost creat în Franța prin Decretul din 3 aprilie 1906, în urma necesității ce s-a născut la acea epocă de a coordona eforturile celor trei ministere de care depindea

atunci apărarea teritoriului (Război, Marină, Colonii), cu ale Ministerelor de Afaceri Străine și Finanțe. Acest organ n-a fost decât foarte rar consultat înainte de 1914. Pe timpul războiului el a fost transformat în Comitetul de Război, cuprinzând 619 subcomitete, comisii și oficii interministeriale sau extraparlamentare. O dată pacea semnată, nevoia Consiliului din 1906 începe să se simtă din nou, ceea ce determină reînființarea lui, prin Decretul din 17 noiembrie 1921, dotându-l cu organe de studii adaptate la noua sa funcționare. După 7 ani de funcționare și experiență, prin Decretul din 23 februarie 1929, el este dezvoltat și perfecționat, în sensul că cuprinde un organ de execuție periodic – Comisia de studii –, compus din înalți funcționari și ofițeri generali, și un organ permanent – Secretariatul General al Apărării Naționale. Acesta este însărcinat cu centralizarea tuturor chestiunilor de supus Consiliului și Comisiei de studii, de a comunica hotărârile guvernamentale diferitelor departamente și a urmări execuția în numele președintelui de Consiliu. El este compus din circa 30 ofițeri aparținând celor trei armate: uscat, apă și aer, și o serie de funcționari care stau la ministerele lor, dar care servesc ca agenți de legătură. Acest Secretariat, veritabil Stat Major de apărare națională al șefului de guvern, a desfășurat o activitate considerabilă efectuând o operă de o importanță capitală, după cum urmează:

- în 1924: Instrucțiunea asupra organizării serviciilor de transport în timp de război;

- în 1925: Instrucțiuni asupra organizării și funcționării serviciilor de transmisiuni; asupra felului transporturilor, asupra preparării mobilizării industriale, asupra mobilizării industriilor electrice, asupra mobilizării naționale, asupra mobilizării științifice;

- în 1926: Instrucțiuni asupra mobilizării generale a coloniilor; asupra întrebuițării mâinii de lucru din metropolă; asupra recrutării și întrebuițării în timp de război a mâinii de lucru indigene, nord-africane și coloniale.

- în 1927: Instrucțiuni asupra satisfacerii nevoilor populației civile în timp de război; asupra colaborării prefecților și autorităților militare în vederea preparării organizării județelor în timp de război; asupra întrebuițării la mobilizare a mâinii de lucru străine; asupra mobilizării economice în domeniul agricol și alimentar;

- în 1929: Instrucțiunea generală asupra importului în timp de război;

- în 1930: Instrucțiuni asupra măsurilor de salvare de luat în timp de război în părțile teritoriului național expus atacurilor inamicului

- de curând, statutul mâinii de lucru indigene,

nord-africane și coloniale întrebuițate în metropolă în timp de război și instrucțiunea protecției teritoriului național contra atacurilor aeriene.

Actualmente este în studiu problema demografică a Franței care, din cauza numărului mic de nașteri și a unei mari mortalități a copiilor, în curând se prevede o scădere a populației metropolitane la 30 milioane. De asemenea, se prepară o instrucțiune relativă la randamentul industriilor chimică, metalurgică, mecanică, a lemnului, a textilelor, a fabricilor speciale, a forțelor motrice, a minelor și materialului de transport, în sensul că în caz de conflict armat toate acestea să fie întrebuițate la maximum fără a mai face nici un import.

Această prodigioasă activitate s-a impus așa de mult, încât actualul președinte de Consiliu a văzut necesitatea alipirii Secretariatului Consiliului Apărării, prin Decretul din 12 decembrie 1934, pe lângă Președinția Consiliului. Prin noua reorganizare a Președinției Consiliului, șeful guvernului dispune de două organe de informații și conducere: Subsecretariatul de stat pe lângă Președinția Consiliului, înființat luna trecută, însărcinat cu chestiunile generale interne administrative și Secretariatul General al Apărării Naționale, pentru chestiunile de coordonare a tuturor eforturilor, de orice natură, destinate la apărarea țării. Consiliul Apărării Naționale împreună cu acest Secretariat, la război, se va transforma în Comitetul de Război, așa cum a mai fost și în 1914, dar mult mai perfecționat și de o anvergură mult mai mare.

b) Durata serviciului militar

Încă din anul 1933 am arătat prin Buletinele informative că se agita ideea măririi duratei serviciului militar prin presă de către militarii de mare autoritate. De abia la sfârșitul anului 1934 s-a adus chestiunea în Parlament, când s-a putut întrevade intenția guvernului în favoarea măririi duratei serviciului, afară de stânga. Opinia publică se arăta, de asemeni, favorabilă. Din modul dezbaterilor s-a putut deduce această modificare ca foarte posibilă în cursul anului 1935. Opinia publică nu a reacționat. Faptul survenit de curând în Elveția, care a mărit durata serviciului militar, ca și articolul mareșalului Petain asupra aceluiași proiect, au impresionat așa de mult opinia publică franceză încât cred că terenul este destul de pregătit pentru a trece la mărirea duratei serviciului militar fără nici o dificultate, ceea ce nu era posibil acum 2 ani. Mareșalul Petain, în articolul său din „Revue de deux Mondes”, cere în mod categoric, pentru a para situația deficitară a claselor până la 1940, ca soluție unică mărirea serviciului militar la 18 luni pentru contin-gentele ce se vor încorpora în aprilie [1934-n.n.] și

la 2 ani pentru contingentele din octombrie 1935 și următoarele până în 1940. El arată că mărirea la 2 ani va putea înceta cu 1940, dar cu condițiile următoare: clase nedeficitare, obligația preparării premilitare (instrucția premilitară este benevolă în momentul de față și nu dă rezultate dorite), ameliorarea fortificațiilor din regiunea Moenmedy, evoluția politicii germane și generale. „Pour éviter la guerre, une seule solution, entre fort... La loi de deux ans (declara marelui Petain), peut seule assurer au peuple français la quiétude, donner confiance à nos alliés, décourager l'adversaire, et procurer à la paix européenne les plus grandes chances de stabilité”. Vocea atât de autorizată și de respectată a mareșalului Petain va fi, credem, ascultată și de această dată.

c) *Securitatea frontierelor europene*

Deputatul Archimbaud, radicalist, în numele Comisiei financiare a Camerei, a arătat într-un raport extrem de documentat că Germania, în caz de război, poate să execute un atac brusc cu o masă de cel puțin 750.000 oameni, în urma căruia în scurt timp toată armata să invadeze teritoriul francez. Această afirmație, verificată de altminteri, a făcut să se întrevadă imposibilitatea unei mobilizări progresive, preconizată până acum de Marele Stat Major francez pe baza unor elemente deja perimate ca: nearmarea și nepregătirea Germaniei de război. Astăzi situația fiind cu totul alta, sistemul mobilizării progresive va fi în parte părăsit, pentru ca împreună cu alte măsuri care se vor mai lua (mărirea efectivelor din zona fortificată, a unităților motorizate etc.) securitatea fronturilor să fie cât mai efektivă.

B. Belgia

I. Situația internă

Situația internă trece prin aceeași criză care domnește aproape în toate țările, din cauza situației financiare și economice. Viața internă a poporului belgian este zdruncinată și neînțelegerile dintre valoni și flamanzi și de agitațiile câteodată violente ale socialiștilor care, ca în orice țară industrială, sunt într-un număr destul de mare. Deși în această situație, poporul belgian se găsește foarte unit când este vorba de figura regelui, care exercită asupra tuturor o influență de atracție și de unire. Cu ocazia vizitei ce am făcut de curând în Belgia mi-am putut da seama de iubirea, respectul și popularitatea de care se bucură regele Leopold, perfect continuator al politicii urmate de regele Albert.

II. Armata

Încă din anul trecut am semnalat că armata belgiană nu se mai aseamănă cu cea din 1914, ci, din contră, se apropie ca armament și instrucție de armata

franceză de astăzi din punct de vedere tactic, depășind-o chiar, natura belgianului fiind de a îngriji foarte mult detaliile.

a) *Statul Major*

Statul Major înființat de abia în 1912 (?) a făcut progrese uimitoare ca organizare, pregătire și cunoașterea rului de Stat Major. Ofițerii de Stat Major sunt bine pregătiți în școala lor de război de la Bruxelles sau în Școala de Război de la Paris.

b) *Siguranța fruntariilor și planul de campanie belgian*

Fortificarea fruntariilor despre care am mai vorbit în Buletinul informativ nr. 1 din ianuarie 1934 se lucrează cu mare activitate. Ea se împarte în trei sectoare:

- sectorul de Sud, zis de Ardeni, cuprinde fortificații disperate în centrele cele mai importante, pe direcțiile de invazie, așezate în adâncime;

- sectorul de Centru – poarta Meusei – care înglobează cetatea Liege, cuprinde șapte linii în adâncime de fortificații continui, organizate aproape după sistemul francez;

- sectorul de Nord, spre frontul olandez, care nu este încă fortificat, ca cuprinde fortificații similare sectorului de Sud. În spatele acestei zone se va fortifica între Anvers și Gand, râul Escaut.

Planul de campanie în cazul unei invazii din partea Germaniei, am aflat din sursa cea mai autorizată, ar fi următorul: o cuvertură compusă dintr-o divizie în sectorul de Sud (Ardeni), până la sosirea trupelor franceze, care va prelungi aripa stângă a frontului francez pe teritoriul belgian; o divizie în sectorul de Centru și alta în sectorul de Nord; în total 3 divizii. În spatele acestei cuverturi, în triumphiul Liege-Namur-Louvain, se va aduna restul armatei belgiene (circa 9 divizii), care formează așa-zisa armată de campanie, a cărei rol este să apere poarta Meusei și să intervină ofensiv în profitul aripii stângi franceze sau defensiv în sectorul dinspre Olanda, în cazul când ofensiva germană s-a extinde, așa cum se crede, peste teritoriul olandez.

În caz de retragere sunt prevăzute mai multe poziții de rezistență, ultima fiind apa Escaut-ului, între Anvers-Gand, care vor fi ocupate de la declararea mobilizării cu unități formate din contingentele mai vechi. Din cele arătate se vede că planul de campanie belgian este proporționat la puterea armatei belgiene care, de fapt, va apăra numai o parte din teritoriul național, restul fiind apărat de armata franceză.

Școala Superioară de Război

Școala Superioară de Război, care datează din 1869 și la cursurile căreia am asistat în decursul unei zile, mi-a făcut impresia că este așezată pe baze foarte solide, că învățământul este foarte serios. Doctrina

ce se practică este națională. Se alătură programele acestei Școli^[29].

c) Școala Militară

Școala Militară este comună tuturor armelor (infanterie, cavalerie, artilerie, geniu) cu o durată de 2 ani pentru toată lumea și cu programe diferite de la o armă la alta. Școala este pur teoretică (câteva ședințe de exerciții de dresaj pe săptămână, numai pentru paradă). Tot învățământul este pus, însă, pe bazele cele mai practice, lucrându-se numai în laboratoarele de toate categoriile (chimie, fizică, mecanică, electricitate, metalurgie etc.) și în muzeele școlii. Din acest punct de vedere este Școala Militară cea mai modern organizată din câte am văzut până acum. În cele două zile cât am asistat la întreg programul am căpătat convingerea că se lucrează foarte științific și foarte serios.

După 2 ani de teorie elevii sunt promovați ofițeri: cei de infanterie se duc direct la Școala de Infanterie Beverloo, unde timp de 8 luni fac numai practica comandamentului de mică unitate, a instructorului și a pedagogului; cei de cavalerie trec direct la Școala de Echitație de la Anvers pentru același scop, timp de un an (în cursul anului al doilea din Școala Militară ei au un program special de călărie); cei de artilerie și geniu trec direct la Școala de Aplicație din Bruxelles, unde timp de 2 ani își îmbogățesc cunoștințele teoretice, fac practica conducerii până la baterie și execută trageri în câmpul de tragere al artileriei. Ofițerii de aviație se recrutează din ofițerii de toate armele. Ofițeri de marină nu au, neavând marină. Se alătură documentele după care funcționează învățământul în această școală^[30].

d) Instrucția în unități

Am vizitat Regimentul 9 linie din Bruxelles, unul din regimentele cu tradiția cea mai frumoasă de război. Am luat parte la programul practic și teoretic din cursul unei zile. La câmp instrucția plutonului, care se făcea în acea perioadă, era bine executat din punct de vedere tactic și teoretic. Folosirea terenului și reprezentarea scopului (cartușe, petarde, fanioane etc.) foarte bine înțelese. Instrucția teoretică, toată cu

ajutorul cinematografului și cu diferite instrumente electrice de tragere, este bazată pe metoda intuitivă.

Localurile în cea mai bună stare. Soldatul foarte bine îngrijit, mâncând foarte bine dimineața, la dejun (trei feluri), seara (două feluri); toată ziua în permanență ceai sau cafea, soldații servindu-se singuri la niște canele care sunt în zidul exterior al bucătăriei ori de câte ori doresc. Instalarea bucătăriilor, a spălătoriei mecanice, a infirmeriei, a căminului pentru subofițeri și trupă făceau punctul de onoare al regimentului în asigurarea bunului trai al soldatului. Deși durata vizitelor mele n-a fost mai mare de o săptămână, totuși, mi-am putut face convingerea că armata belgiană este îndrumată serios pe bazele cele mai moderne.

d) Bugetul

Se alătură bugetul Ministerului Apărării Naționale^[31]. În afară de bugetul ordinar sunt și credite suplimentare, cum au fost anul trecut, de circa 800.000.000 fr. belgieni, pentru fortificații și material de tot felul.

Atașat Militar în Franța
Colonel /ss/ P. Teodorescu

(Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Consiliul de Miniștri, dosar 5/1925, f. 64-86)

THE ACTIVITY OF COLONEL PAUL TEODORESCU, MILITARY ATTACHÉ IN FRANCE. CASE STUDY: BULLETIN NO. 2/1935

Abstract: Colonel Paul Teodorescu was a military attaché in France, Spain and Belgium from 1932 to 1936. His duties included monitoring the internal political situation, important foreign events, changes in legislation and leadership in the French army, and other related issues. His analysis focused mainly on elements that could affect bilateral relations and documents signed between the great European powers, which could sometimes affect Romania.

Keywords: Paul Teodorescu, military attaché, France, Belgium, intelligence

[1] General Paul Teodorescu (n. 28 iunie 1888, Bacău-d. 17 ianuarie 1981, București, înmormântat la Mănăstirea dintr-un lemn, Vâlcea) militar și om politic. Sublocotenent (1908), general de brigadă (1937), general de divizie (1940) și general de corp de armată în rezervă (1945). A fost trimis atașat militar în Franța, cu acreditări în Belgia și Spania (1932-1936), apoi a fost numit comandant al Școlii Superioare de Război (decembrie 1936-septembrie 1937), subsecretar de stat la Ministerul Apărării Naționale, ministrul Aerului și Marinei (martie 1938-mai 1940) și comandantul Diviziei de Gardă (iunie-septembrie 1940). Trecut în rezervă (1940), a fost arestat la Timișoara (18/19 decembrie 1948) și condamnat la 3 ani închisoare corecțională, majorată după recurs la 5 ani. Membru corespondent al Academiei Române (1938), a lăsat o bogată bibliografie de specialitate. Pe larg despre viața și activitatea sa, a se consulta: *Generalul adjutant Paul (Pavel) Teodorescu (1888-1981). Vocația creativității* (coord. prof. univ. dr. Valentin Ciorbea, P.S. dr. Emilian Lovișteanu, c-dor. dr. Marian Moșneagu), Editura Ex Ponto, Constanța, 2013; Paul Teodorescu, *Memoriile unui general*, ediție de c-dor. (r) Ștefan Popa, prefață de gl. (r) Victor Strâmbeanu, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2022; Valentin Ciorbea, *Generalul adjutant Paul Teodorescu (1888-1981). Dimensiunile creativității*, Editura Academiei Oamenilor de Știință din România, București, 2023.

[2] Pierre-Étienne Flandin (n. 1889-d. 1958) a fost premier în două rânduri: 8 noiembrie 1934-31 mai 1935 și 13 decembrie 1940-9 februarie 1941.

[3] Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare: ANIC), fond Consiliul de Miniștri (în continuare: CM), dosar 5/1925, f. 64.

[4] *Ibidem*, f. 71.

[5] *Ibidem*, f. 72.

[6] Kurt von Schuschnigg (n. 1897-d. 1977) a urmat dreptul la Universitățile din Freiburg și Innsbruck; membru în Partidul Creștin Social austriac și ales deputat în 1927. Cancelar (iunie 1934-martie 1938), arestat de germani (martie 1938-mai 1945), inițial la domiciliu, ulterior în diferite lagăre. Profesor de științe politice la Universitatea Saint-Louis din SUA (1947-1967), apoi revenit în Austria.

[7] ANIC, fond CM, dosar 5/1925, f. 74.

[8] *Ibidem*.

[9] *Ibidem*, f. 75.

[10] Philippe Pétain (n. 1856-d. 1951) militar și om politic francez. General de brigadă și comandant al Diviziei 6 (iunie 1914), al Corpului 33 Armată (octombrie 1914), al Armatei 2 (1915-1916), al Grupului de Armate Centru și al Marelui Cartier General (1917). Mareșal (noiembrie 1918), ministru de Război (1934), ambasador în Spania (1939-1940), premier (iunie-iulie 1940), șeful statului în Regimul de la Vichy (iulie 1940-august 1944). Arestat, judecat, condamnat la moarte, pedeapsă comutată la închisoare pe viață (iulie-august 1945).

[11] ANIC, fond CM, dosar 5/1925, f. 81.

[12] *Ibidem*, f. 82.

[13] *Ibidem*, f. 83.

[14] *Ibidem*, f. 84.

[15] *Ibidem*, f. 85-86.

[16] Textul a fost corectat și actualizat, tacit, ortografic, ortoepic și în punctuație, iar acolo unde a fost necesar s-a intervenit prin paranteze drepte.

[17] Jean Renaud (n. 1880-d. 1952) militar, jurnalist, scriitor, om politic. A participat la Primul Război Mondial, fiind decorat cu Legiunea de Onoare. A activat apoi în Maroc și Laos. În 1931 a primit marele premiu pentru literatură colonială.

[18] François Coty (n. 1874-d. 1934) om de afaceri cu investiții diverse (cosmetice, presă, aeronautică, electricitate ș.a.), fondator al grupului Coty (1904), politician. Senator de Corsica (1923) și primar în Ajaccio (1931-1934).

[19] Marcel Bucard (n. 1895-d. 1946) politician fascist. A luat parte la Primul Război Mondial, apoi s-a alăturat grupărilor de extrema dreaptă. În 1936-1937 a fost arestat, apoi a colaborat cu autoritățile germane de ocupație (1940-1944). Arestat, judecat, condamnat la moarte și executat (1946).

[20] Charles Maurras (n. 1868-d. 1952) jurnalist, eseist, poet, om politic. A fost doctrinarul mișcării *Acțiunea Franceză* (monarhistă și contrarevoluționară); condamnat la închisoare pentru amenințarea premierului Leon Blum (octombrie 1936-mai 1937); membru al Academiei Franceze (1938-1945). A susținut regimul de la Vichy, fiind ulterior arestat (septembrie 1944), judecat și condamnat la închisoare pe viață. În martie 1952 a fost eliberat pe motive medicale.

[21] Viceamiral Antoine Schwerer (n. 1862-d. 1936) ofițer de marină, adjunct al șefului Statului Major al Marinei (1914), comandant al Flotei fluviale de canoaniere și bateriilor de coastă, șef de Stat Major al ministrului Marinei (1915); comandant al navelor de patrulare în oceane și canale pentru protecția convoaielor și anti-submarinelor (1917); viceamiral (1918). Trece în rezervă (1924) și se alătură *Acțiunii Franceze*, al cărui lider devine în perioada 1930-1935.

[22] Maxime Real del Sarte (n. 1888-d. 1954) sculptor și om politic. A participat la Primul Război Mondial, unde a fost grav rănit (1916) și i s-a amputat o mână. După război s-a alăturat *Acțiunii Franceze*.

[23] Pierre Taittinger (n. 1887-d. 1965) militar și politician. Ofițer de cavalerie în Primul Război Mondial, unde a primit Legiunea de Onoare, deputat (1919-1942), primar în Saint-Georges-des-Coteaux (1919-1937 și 1953-1965) și președinte al Consiliului Municipal din Paris (martie 1943-august 1944).

[24] Gaston Morancé (n. 1904-d. 1992), editor, jurnalist, om politic. A condus aripa tânără din Alianța Democrată, apoi a fost ales vicepreședinte al mișcării. Șeful unei agenții de presă (1940-1944); trimis în SUA (1955) pentru dezvoltarea relațiilor interculturale și co-fondator al Centrului pentru Studii Americane Avansate. Co-fondator al Facultății Libere de Drept, Economie și Management/FACO la Paris (1968).

[25] Marcel Sableau (n. 1906-d. 1973) poet, romancier, autor dramatic. A fondat „Revue africaine littéraire et artistique” (1924) și a primit premiul „Émile Hiuzelin” din partea Academiei Franceze (1961).

[26] Edouard Herriot (n. 1872-d. 1957) a fost primar de Lyon (1905-1940 și 1945-1957), premier (1924-1925, 1926 și 1932), membru al Academiei Franceze (1942) și președintele Adunării Naționale (1947-1954).

[27] Guy Menant (n. 1892-d. 1967) a luptat în Primul Război Mondial, apoi a intrat în politică. A fost ales deputat (1932-1936), iar din 1940 a intrat în Rezistență. În 1944 a devenit director adjunct al Comisariatului pentru politică externă al guvernului provizoriu; din 1948 ambasador în Albania și Panama, apoi viguier al Franței în principatul Andorra (1952-1956).

[28] Sir John Simon (n. 1873-d. 1954), om politic britanic. Membru al Parlamentului (1906-1918 și 1922-1940), membru al Camerei Lorzilor (1940-1954), procuror general (1913-1915), ministru de Interne (1915-1916 și 1935-1937), ministru de Externe (1931-1935) și lord cancelar (1940-1945).

[29] Nu se publică.

[30] Nu se publică.

[31] Nu se publică.